

Nr 400.

Av herr **Karlsson** i Grängesberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 15, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8, 13, 29 och 40 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

I proposition nr 15 till årets riksdag har regeringen framlagt förslag om genomförande av en dyrortsgradering av folkpensionerna.

Med hänsyn till den avsevärda skillnad som råder i fråga om levnadskostnaderna på olika orter, måste givetvis folkpensionerna anpassas efter levnadskostnadernas olika höjd, om man vill skapa något så när likartade levnadsbetingelser för de olika dyrorternas pensionstagare. Men även om den nu föreslagna dyrortsgrupperingen blir genomförd, kan folkpensioneringen ingalunda betraktas såsom tillfredsställande löst här i landet.

Vid 1935 års riksdag, då pensionsreformen genomfördes, framhöll den socialistiska riksdagsgruppen, att det av regeringen då framlagda förslaget i flera olika avseenden var otillfredsställande. Aldrig har väl här i landet ett reformkrav legat så gynnsamt till för en verkligt genomgripande lösning som vad frågan om folkpensioneringens förbättrande den gången gjorde. Men ändå blev folkpensioneringsbeslutet vid 1935 års riksdag i hög grad en förfuskning.

Enligt den år 1935 antagna lagen skall folkpension fr. o. m. den 1 januari 1937 bestå av *grundpension*, vilken utgår utan behovsprövning, och *tilläggs-pension*, vars storlek är beroende av pensionstagarens egen årsinkomst.

Grundpensionen skall i regel utgöra 70 kronor jämte 10 % av summan erlagda pensionsavgifter och tilläggs-pensionen 250 kronor med avdrag av sju tiondelar av det belopp varmed den pensionsberättigades årsinkomst må överstiga 100 kronor. Rätten till tilläggs-pension bortfaller helt vid en årsinkomst av 450 kronor. Detta gäller pensionstagare, vars pensionsrätt inträtt efter den nya lagens ikraftträdande.

Pensionärer, som fått sin pension beviljad eller haft rätt till pension före den 1 januari 1937, kunna ej komma i åtnjutande av grundpensionens fasta belopp om 70 kronor, men erhålla såsom kompensation härför en med 50 kronor förhöjd tilläggs-pension, alltså 300 kronor, med avdrag på grund av egen inkomst på samma sätt som nyss anförts. Rätten till tilläggs-pension bortfaller för dessa pensionstagare vid en årsinkomst av 520 kronor. *Avgifts-pension* skall till dessa pensionärer fortfarande utgå i enlighet med de tidigare gällande bestämmelserna i lagen om pensionsförsäkring.

Riksdagens beslut vid 1935 års riksdag innebar, att dessa pensionsbestämmelser skulle gälla för landet i sin helhet.

Det av regeringen nu framlagda förslaget innebär, i likhet med de vid 1935 och 1936 års riksdagar framlagda förslagen, att landet för bestämmande av

tilläggs pensionernas storlek skall indelas i *tre* *dyrortsgrupper*. Enligt verkställda beräkningar skall av samtliga pensionstagare 73.4 % komma att tillhöra ortsgrupp 1, 16.6 % ortsgrupp 2, och 10 % ortsgrupp 3.

Enligt förslaget skall tilläggs pensionen till pensionstagare, som erhåller folkpension enligt den nya lagen, utgå med 250 kronor i den lägsta dyrortsgruppen, 350 kronor i mellangruppen och 450 kronor i högsta dyrortsgruppen. Pensionstagare, som haft rätt till pension *före* den 1 januari 1937, och sålunda icke kan komma i åtnjutande av grundpension med dess fasta belopp om 70 kronor, skall enligt förslaget erhålla tilläggs pension med resp. 300, 400 och 500 kronor.

Den stora massan av landsortens, industrisamhällellenas och småstädernas pensionstagare kommer att tillhöra *lägsta* dyrortsgruppen. För dessa pensionstagare skall de pensionsbelopp som fastställdes vid 1935 års riksdag även i fortsättningen bli gällande. För en pensionstagare i denna dyrortsgrupp kommer *avgifts- och tilläggs pensionen sammanlagt* att i bästa fall uppgå till omkring 350 kronor för år, för pensionstagare i mellangruppen till 450 kronor, och i högsta dyrortsgruppen till 550 kronor.

Är dessa pensioner tillräckliga för att pensionstagarna skall kunna leva människovärdigt på desamma?

Då de pensioner, som regeringen nu föreslår, skall i fortsättningen bli gällande för lägsta dyrortsgruppen, fastställdes vid 1935 års riksdag, förklarade socialminister Möller, att man därmed kunde anse pensionsfrågan »tillfredsställande löst för omkring 70 procent av landets pensionstagare». Socialministern har också oupphörligt gjort gällande, att pensionstagarna i lägsta dyrortsgruppen icke mer skall behöva erhålla fattigvårdsbidrag, då de tillerkänts dessa omkring 350 kronor för år i pension. 1935 års riksdag beslöt också, mot den socialistiska riksdagsgruppens röster, att göra ett uttalande om indragning av till pensionstagarna eventuellt utgående fattigvårdsbidrag. Detta uttalande, för vilket så gott som samtliga socialdemokrater röstade, var av följande lydelse:

»I detta sammanhang må emellertid uttalas den förväntan, att den pensionsförhöjning, som nu kan komma att beslutas, som regel kommer att medföra en motsvarande minskning av från fattigvården utgående hemunderstöd. För att underlätta för fattigvårdsstyrelserna att, samtidigt med att de förhöjda pensionerna börja utgå, vidtaga åtgärd i sådant syfte, torde det vara lämpligt att pensionsstyrelsen underrättar fattigvårdsstyrelsernas ordförande om de pensionsförhöjningar, som av pensionsstyrelsen vidtagits i samband med den här förordade reformens genomförande.»

I en av socialminister Möller skriven broschyr, med titeln »Bättre folkpensioner», som utkom under valrörelsen 1936, säges också »att 1935 års beslut måste anses som ett stort beslut, ty *det befriar, så vitt man kan bedöma omkring 280,000 gamla fattiga från att behöva gå till fattigvården*».

Även i den nu föreliggande propositionen ältas samma tema. Socialministern säger sålunda i propositionen bl. a., att det torde för framtiden endast i undantagsfall behöva förekomma, att kommunerna måste lämna folkpensionärerna supplerande hjälp i form av öppen fattigvård. Detta socialministerns

oupphörligt upprepade påstående, att folkpensionärerna efter den minimala pensionsförhöjningen skall kunna klara sig utan något bidrag från fattigvården har medfört, att fattigvårdsmyndigheterna i stor utsträckning börjat indraga till de fattiga pensionärerna eventuellt utgående hemunderstöd. Till många fattigvårdsmyndigheters heder kan emellertid anföras, att de icke i full utsträckning följer socialministerns trängna och upprepade anvisningar i detta avseende.

I år, liksom förra året, hänvisar socialministern till den hushållsbudget för pensionärer som uppgjorts av de »sakkunniga», vilka han i juni 1935 tillkallade för att biträda med utredning och förbereda det föreliggande förslaget om dyrortsgruppering. Med denna hushållsbudget avsågs väl att ge de gamla fattiga pensionärerna en vägledning i hushållningskonst. En anvisning sålunda från högre ort hur pensionstagarna skall använda pensionen för att kunna klara sig utan fattigvårdsbidrag.

I den omnämnda hushållsbudgeten har utgiftsposterna sammanförts under fyra olika rubriker och de olika utgiftsposterna beräknas, lättfattligt och enkelt, till följande procentuella andel för de tre olika dyrortsgrupperna:

Budgetposter	Grupp 1 %	Grupp 2 %	Grupp 3 %
Livsmedel	57.1	48.9	42.7
Bostad	14.3	26.1	34.6
Bränsle och lyse	7.1	5.6	4.5
Övriga utgifter	21.5	19.4	18.2
	100.0	100.0	100.0

Vid bedömande av frågan, huruvida pensionerna äro tillräckliga för en nödortftig försörjning, måste givetvis i första hand undersökas, vilken utkomstmöjlighet den enskilde pensionären kommer att få genom sin pension.

Enligt höga vederbörandes uttalande skall pensionärerna i regel kunna klara sig på de utmäta pensionsbeloppen, utan annat bidrag från det allmänna. Vilket belopp får då den enskilde pensionstagaren till de olika utgiftsposterna, enligt de »sakkunnigas» i hushållsbudgeten uppgjorda procentberäkningar?

En pensionär i *ortsgrupp 1* (lägsta dyrortsgruppen) har beräknats erhålla en årsinkomst av 350 kronor. Detta utgör omkr. 29 kronor pr månad. Fördelas nu dessa 29 kronor procentuellt på olika utgiftsposter i enlighet med de sakkunnigas hushållsberäkningar, så blir det följande belopp för månad: Livsmedel kr. 16: 56, bostad kr. 4: 15, lyse och bränsle kr. 2: 06, samt till övriga utgifter kr. 6: 23. Detta är den verkliga innebörden i de för lägsta dyrortsgruppen fastställda pensionsbestämmelserna, vilka anses på ett »tillfredsställande sätt» ha ordnat pensionsfrågan för över 70 procent av landets pensionstagare.

För en pensionär i *ortsgrupp 2* beräknas en årsinkomst av 450 kronor. Detta utgör pr månad kr. 37: 50. Enligt de sakkunnigas hushållsbudget blir det till livsmedel kr. 18: 34, till bostad kr. 9: 79, till bränsle och lyse kr. 2: 06 och till övriga utgifter kr. 7: 28 pr månad.

För *ortsgrupp 3*, där pensionärerna beräknas erhålla en årsinkomst av 550 kronor, blir det sålunda kr. 45: 80 i månaden. Enligt de sakkunnigas hushållsbudget alltså: till livsmedel kr. 19: 55, till bostad kr. 15: 85, till bränsle och lyse kr. 2: 06 och till övriga utgifter kr. 8: 34 pr månad.

Man måste här uppmärksamma, vad rubriken »övriga utgifter» i de sakkunnigas och socialministrernas framlagda hushållsbudget innefattar. Det är utgifter till kläder, skor, sängkläder, hushållsartiklar, tidningar, m. m., m. m. Med ett par ord, utgifter alltså för alla förnödenheter som en människa behöver utöver bostad, värme, lyse och mat. Man får i detta sammanhang också beakta det förhållandet, att en torftig bostad, med lyse och bränsle, i den högsta dyrortsgruppen icke kan uppbringas för mindre kostnad än 400 à 500 kronor för år. Vad får i verkligheten pensionären till mat, kläder, skor och övriga utgifter? Även i de båda lägre dyrortsgrupperna tas för bostadskostnaden en stor del av pensionen i anspråk.

Ovanstående siffror klarlägger det verkliga innehållet i den omskrutna pensionsreformen. De ge en bild av hur den enskilde pensionärens »hushållsbudget» kommer att se ut, om man följer de »sakkunnigas» procentberäkningar för olika utgiftsposter. Var och en som något tänker över förhållandena måste inse, att dessa pensioner icke tillnärmelsevis kunna räcka ens för de allra nödortftigaste behoven för livsuppehållet. Även i de fall då tvenne pensionärer lever tillsammans i gemensamt hushåll blir pensionsbeloppen mycket för otillräckliga för upprätthållande av människovärdiga levnadsbetingelser. Den framlagda s. k. budgeten för pensionärshushåll verkar mest som ett hån mot de fattiga folkpensionärerna.

Det måste slås fast, att de i propositionen föreslagna tilläggs pensionerna bli allt för otillräckliga för *samtliga* dyrortsgrupper. Hela pensionsreformen måste därför betraktas som ett otillfredsställande provisorium. Den lilla förbättring som nu föreslås för dyrorterna, bör givetvis i år genomföras. Men det är dock nödvändigt att utarbetande av nytt förslag till en mera effektivt ordnad folkpensionering, med *högre tilläggs pensioner för samtliga ortsgrupper*, snarast möjligt kommer till stånd. För skapande av större rättvisa för landsbygdens pensionstagare bör därvid frågan om *en uppdelning i fem dyrortsgrupper* tagas under omprövning. En *sänkning av pensionsåldern* till en lägre åldersgräns än den nu gällande måste också snarast möjligt komma till stånd. Pensionsålderns sänkning, om möjligt till 60 år, är särskilt nödvändig på grund av rationaliseringen och den starkt uppdrivna arbetstakten inom alla arbetsområden, samt framför allt med hänsyn till svårigheten för de yngre årsklasserna att erhålla arbetsanställning.

Beträffande frågan om anskaffande av medel till de ökade kostnaderna för en sålunda förbättrad folkpensionering, få vi hänvisa till vad vi därom anförde i motion angående folkpensioneringen vid 1935 års riksdag. För att bereda de ålderstigna, utslitna och arbetsoförmögna en tillfredsställande försörjning, har samhället skyldighet att ta ut medel där tillgångar och ekonomisk bärkraft finnes. En mera skärpt progressiv beskattning av stora inkomster och förmögenheter bör genomföras. Därvid finnes också möjlighet att av de

större inkomsterna uttaga en särskild progressiv pensionskatt. Vidare bör bolag och övriga arbetsköpare åläggas att allmänt lämna bidrag till pension på ålderdomen åt dem som slitit ut sig i deras tjänst.

Med genomförande av beskattningsåtgärder i den riktning, som vi här och i vår motion vid 1935 års riksdag angivit, kan erforderliga medel anskaffas till bestridande av kostnaderna för en effektiv folkpensionering, som tillförsäkrar de gamla och arbetsoförmögna en tryggad och tillfredsställande försörjning.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen, med bifall till det av regeringen i proposition nr 15 framlagda förslaget till dyrortsgraderade tilläggs pensioner, i samband med godkännande av nämnda förslag, måtte besluta,

att i skrivelse till regeringen anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till sådan ändring av lagen om folkpensionering, att en lägre pensionsålder än den nu gällande blir fastställd, eventuellt 60 år, samt att de i lagen fastställda tilläggs pensionerna höjas till det högre belopp som är erforderligt för att pensionstagarna skola bli tillförsäkrade en tillfredsställande levnadsstandard.

Stockholm den 30 januari 1937.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

Aug. Spångberg.

Arv. Olsson.

Viktor Herou.

Nils Flyg.
